

11.3.2021

Julkisen sektorin kustannusvaikuttavuuden osaamiskeskus-hanke

Asettaminen

Valtiovarainministeriö on tänään asettanut hankkeen, jossa arvioidaan ja kehitetään julkisen sektorin kustannusvaikuttavuutta.

Toimikausi

Hankkeen toimikausi on 15.3.2021 – 14.3.2024.

Tausta

Marinin hallituksen julkisen talouden kestävyystiekarttaa koskevassa kannanotossa 16.9.2020 todetaan, että hallitus on sitoutunut laatimaan tiekartan pitkän aikavälin toimista, joilla julkisen talouden kestävyyttä vahvistetaan.

Covid-19-epidemian aiheuttama kriisi vauhditti valtion velkaantumista ja loi tarpeen täsmentää hallitusohjelman tavoitteita julkisen talouden pidemmän aikavälin vakauttamisesta. Hallitus linjasi kesäkuussa 2020, että tavoitteena on vakauttaa julkisen talouden velka suhteessa BKT:een vuosikymmenen loppuun mennessä. Hallitus on todennut, että vaativa tavoite edellyttää mittavia toimenpiteitä.

Hallituksen kestävyystiekarttaa koskevan kannanoton mukaan velkasuhteen vakauttamisen saavuttaminen edellyttää julkisen talouden vahvistamista. Yhden vaalikauden mittaisen tavoiteasettelun sijaan on syytä linjata julkisen talouden kestävyydestä useamman vaalikauden tähtäimellä. Näin ollen julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyyttä turvaavia toimia tulee jatkaa myös kuluvan vaalikauden jälkeen.

Hallitus valmistelee tavoitteeseen pääsemiseksi toimenpiteitä, jotka vahvistavat työllisyyttä, talouskasvun edellytyksiä ja kilpailukykyä sekä hillitsevät julkisten menojen kasvua. Kestävän kasvun kannalta erityisen tärkeitä ovat uudistukset, jotka lisäävät tuotantopotentiaalia. Kestävyystiekartan toteutumista seurataan ja sitä päivitetään säännöllisesti julkisen talouden suunnitelmasta ja valtion talousarvioesityksestä päätettäessä. Kyse on uusimman tiedon valossa päivittyvästä pitkäjänteisestä prosessista. Osa kasvua, työllisyyttä ja sosiaalista

sekä ekologista kestävyyttä koskevista toimenpiteistä voi olla mahdollista sisällyttää Suomen kestävän kasvun ohjelmaan.

Uskottavilla, kunnianhimoisilla, vaikuttavilla ja kustannustehokkailla rakenteellisilla uudistuksilla on valtiovarainministeriön arvion mukaan mahdollista vahvistaa julkista taloutta jopa noin 4,5 miljardilla eurolla. Julkisen hallinnon toiminnan kehittämiseen arvioidaan sisältyvän merkittävää tuottavuuspotentiaalia kaikilla hallinnonaloilla ja -tasoilla sekä poikkihallinnollisesti. Parhaimmillaan toimien arvellaan vahvistavan julkisen talouden rahoitusasemaa ja pienentävän kestävyysvajetta 2030 mennessä miljardilla. Toimenpiteitä on valmisteltu osana Covid-19-jälleenrakennustyötä.

Julkisen hallinnon toiminnan kehittämisen toimenpiteisiin sisältyy muun muassa julkisia hankintoja, tilahallintoa ja digitalisaatiota sekä sote-palveluiden kustannustehokkuutta ja vaikuttavuutta lisääviä toimia. Monet toimista voivat vaikuttaa kuntatalouteen myönteisesti jo ennen hyvinvointialueiden perustamista. Niiden seurauksena nykyisillä määrärahoilla saataisiin aikaan enemmän hyvinvointia ja terveyttä. Lisäksi tavoitteet edistävät sote-uudistuksen tavoitteena olevaa kustannusten kasvun hillintää.

Julkisen hallinnon toimenpiteet koskevat sekä valtion että kuntien hallintoa, mutta niiden vaikutus ulottuu laajemmalle. Analysoidun taustatiedon ja tavoiteasetannan merkitys korostuu tilanteessa, jossa sote-uudistukseen liittyvät toimet, Covid-19-epidemian jälkeinen elvytys sekä Suomen kestävän kasvun ohjelma sisältävät runsaasti hankkeiden kautta tapahtuvaa kehittämistä. Kehitystyö edellyttää systemaattista, koordinoitua eri ministeriöiden ja hallinnon tasojen yhteistyötä. Tätä tukee myös julkisen hallinnon strategia.

Kustannusvaikuttavuuteen liittyvät julkisen hallinnon toimenpiteet on esitelty hallituksen iltakoulussa 26.8.2020. Toimenpiteitä valmistelleen Julkisen sektorin tuottavuus-työryhmän työn jatkamista ja organisointia pidettiin tarpeellisena. Työn jatkuvuuden varmistamiseksi on tarkoitus perustaa julkisen sektorin kustannusvaikuttavuustyötä tukeva asiantuntijayksikkö (osaamiskeskus), joka osallistuisi myös Suomen kestävän kasvun ohjelman toimeenpanoon.

Tavoitteet

Osaamiskeskus on osa julkisen sektorin kestävyystiekarttaan liittyvää työtä kustannusvaikuttavuuden edistämiseksi. Osaamiskeskus tukeen käynnistettäviä ja jo käynnistettyjä toimenpiteitä kustannushyötyjen tunnistamisessa. Tavoitteena on varmistaa, että toimenpiteille on asetettu merkityksellinen tavoite sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Toimilla pyritään kustannusvaikuttavuuden parantamiseen niin, että laatu, asiakastyytyväisyys, henkilöstön hyvinvointi sekä saatavuus ja taloudellisuus kehittyvät tasapainoisesti ja toiminnan tuloksellisuus vahvistuu. Toimenpiteistä hyötyisi erityisesti julkinen sektori, mutta myös kansalaiset sekä yksityinen sektori hyötyisivät esimerkiksi sujuvammista palveluista ja prosesseista.

Työ tehdään yhteistyössä valtiovarainministeriön talouspolitiikan ja hallintopolitiikan koordinaatioalueiden sekä sektoriministeriöiden kanssa. Osaamiskeskus ei johda toimintoja vaan tukee kustannusvaikuttavuustyötä tarjoamalla lisäasiantuntijuutta toimenpiteiden tavoiteasetantaan, ohjaukseen ja seurantaan.

Tehtävät

Hankkeessa toteutetaan seuraavat tehtävät:

1. Osana julkisen talouden kestävyystiekarttaan liittyvää työtä luodaan edellytyksiä koko julkisen sektorin kustannusvaikuttavuuden strategiselle kehittämiselle. Tehtävänä on varmistaa, että potentiaalisiksi tunnistetuilla, jo käynnissä olevilla ja käynnistettävillä toimenpiteillä on riittävän tavoitteelliset, merkitykselliset, konkreettiset, toteutettavissa olevat, mitattavat ja oikein ajoitetut tavoitteet. Työ tehdään yhdessä ministeriöiden ja muiden julkisen sektorin toimijoiden kanssa.
2. Laajennetaan toimintaa uusien kustannusvaikuttavien toimienpiteiden tunnistamisen kautta. Hankkeessa kartoitetaan ja kootaan tietoa käynnissä olevista politiikkatoimista ja hankkeista, jotka sisältävät vaikuttavia, toimintaa uudistavia rakenteita, joiden kustannuksia sosiaalisesti ja ekologisesti kestäväällä tavalla alentavasta vaikutuksesta on jo olemassa näyttöä ja jotka voidaan skaalata maalaajuisesti.
3. Seurataan ja raportoidaan säännönmukaisesti hankkeen kohderyhmään kuuluvien toimenpiteiden tavoitteiden toteutumista.

4. Tunnistetaan ja selvitetään hyötyjen aikaansaamista edistäviä ohjaus-, lainsäädäntö- ja kannustinkeinoja sekä yksilöidään hyötyjen saavuttamista haaitaavia säännöksiä tai käytäntöjä.
5. Kehitetään kustannusvaikuttavuuden tavoiteasetannan ja suuntaamisen osalta tarvittavaa tietopohjaa ja ohjausta sekä sen edellyttämä toimintakulttuuria hallinnossa. Luodaan yleinen viitekehys hankkeiden kustannusvaikuttavuustavoitteiden/ hyötyjen toteutumisen mittaamiseen ja seurantaan. Varmistetaan muutosten pysyvyyden ja juurtumisen edellyttämää koulutusta ja valmennusta osana julkisen hallinnon henkilöstön kehittämistä.

Tulokset

Hanke on yksi julkisen talouden kestävyyttä lisäävistä toimista ja sen vaikutukset ulottuvat vuoteen 2030. Julkisen talouden kustannusvaikuttavuus paranee esimerkiksi palvelujen vaikuttavuuden, saatavuuden, saavutettavuuden ja oikea-aikaisuuden lisääntymisen kautta.

Julkisen talouden kestävyyttä lisätään muun muassa varmistamalla vaikuttaviksi todettujen palvelujen ja toimintatapojen käyttöönotto erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon alalla. Kustannusrakenteeseen vaikuttavat myös tilatiedon kehittymisen ja tilasuunnittelun pohjalta tapahtuva tehostunut tilojen käyttö sekä julkisen sektorin hankinta-, kilpailutus ja sopimusosaamisen lisääntymisen tuoma parempi hankintojen kohdentuminen ja seuranta. Toimenpiteillä tavoiteltujen vaikutusten toteutumisen edellytys on digitalisaation hyödyntäminen sekä Covid-19-epidemian yhteydessä käyttöön otettujen digitalisten toimintatapojen vakiinnuttaminen.

Vaikuttavuuteen panostavan hankekulttuurin kehittymisen kautta analysoidun taustatiedon, tavoiteasetannan ja seurannan merkitys korostuu, myös hankkeiden rahoitusta myönnettäessä. Hankkeen kohderyhmään kuuluvien toimenpiteiden toteutumista seurataan systemaattisesti ja siitä tuotetaan julkista vertailutietoa.

Organisointi, vastuut, rahoitus ja resursointi

Julkisen sektorin kustannusvaikuttavuuden osaamiskeskus-hankeen omistaa ja sen ohjauksesta vastaa valtiovarainministeriö.

Hankkeen etenemisestä raportoidaan kansliapäällikölle, valtiovarainministeriön ylimmälle johdolle (TAOR/HAOR) sekä kansliapäällikkökokoukselle, joka myös toimii hankkeen ohjausryhmänä. Myös hallintopolitiikan poliittiselle ohjausryhmälle raportoidaan hankkeen etenemisestä. Työn tueksi perustetaan ministeriötyöryhmä eri ministeriöiden asiantuntijoista. Työ toteutetaan yhteistyössä eri sektoriministeriöiden, niiden alaisten virastojen sekä kuntien kanssa. Osaamisen varmistamiseksi mukaan kutsutaan tarvittaessa myös asiantuntijoita yliopistoilta.

Hankkeen työstä vastaa valtiosihteeri kansliapäällikkönä alaisuudessa toimiva osaamiskeskus, jota johtaa valtiovarainministeriön nimeämä hankepäällikkö. Hankkeen asiantuntijoiden työnjohdollinen vastuu on hankepäälliköllä. Osaamiskeskuksen muu kokoonpano muodostuu hankkeen kulloistenkin osaamistarpeiden mukaan siten, että hankkeessa työskentelee riittävä määrä asiantuntijoita, jotta hankkeessa tarvittava osaaminen voidaan turvata. Osaamiskeskuksen kokoonpanoa voidaan täydentää sektorikohtaisilla asiantuntijoilla.

Osaamiskeskuksen henkilökunta:

Hankepäällikkö 100 % työajasta

Projektiassistentti 50 % työajasta

Kaksi johtavaa erityisasiantuntijaa 100 %

Tarvittaessa hankitaan lisäosaamista myös ostopalveluna.

Hankkeen toimintamenot katetaan valtiovarainministeriön toimintamenoista.

11.3.2021

Valtiovarainministeri

Matti Vanhanen

Valtiosihteeri kansliapäällikkönä

Juha Majanen

Jakelu	Ministeriöt THL, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Tiedoksi	Kuntaliitto Sairaanhoitopiirit Hansel Oy Senaatti kiinteistöt Maakuntien tilakeskus Keva Työterveyslaitos Helsingin yliopisto Aalto yliopisto